

лена інституціоналізацією нових акторів публічної політики в online і offline просторах. Четвертий тип будується на функціональній інтеграції різних організаційних форм. Гетерархії являють собою інтеграцію ієрархічних і мережевих структур, які впливають на інституційні коливання поставлених режимів, тобто гібридних режимів (Мирошниченко, Морозова 2015: 33-34).

За показниками Дому свободи, за останні 10 років приблизно на 2 % зменшилась кількість вільних країн, але зросла кількість частково вільних та невільних країн, а, отже, зросла кількість гібридних режимів (Freedom House 2018). Україна посіла **84-те місце** у рейтингу «Індекс демократії 2018», лишивши за собою статус «гібридного режиму». Серед країн східної Європи Україна посідає 17 місце, отримавши, як і минулого року, 5,69 бала з 10. Як зазначають вітчизняні політологи, неопатримоніалізм в Україні фактично перетворився у структурноформуючий чинник розвитку суспільства (Фисун 2010: 178-180), а якість політичних інститутів та політичних еліт прирікає країну перебувати в пастці гібридності (Мацієвський 2016:476). Таким чином, означена проблема коливань гібридних режимів має послідовно і ретельно досліджуватись вітчизняними політологами, оскільки час показує, що процес гібридизації не лише триває, а й ускладнюється.

ЛІТЕРАТУРА

Diamond, L. 1996. "Is the Third Wave Over?" *Journal of Democracy*. Vol. 7, 3: 20-37.

УДК328.181:004.087

Константинівська Анастасія Костянтинівна

аспірантка кафедри політології

Національний університет

«Кієво-Могилянська академія»,

вул. Григорія Сковороди, 2, Київ, 04655

konstantinovskaya1@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-6463-123X>

ЕЛЕКТРОННИЙ ПАРЛАМЕНТ: ФУНКЦІЇ ТА МЕХАНІЗМИ СТВОРЕННЯ

На сьогодні в Україні є актуальним питання застосування інструментів електронного парламенту та інформаційно-аналітичної підтримки законодавчої гілки влади для забезпечення ефективної законотворчої діяльності. У західному демократичному світі парламенти активно використовують ІКТ (інформаційно-комунікаційні

технології) для оптимізації процесів, більшої доступності, прозорості, розширених можливостей звітності. Саме парламент, як головний законодавчий орган, має демонструвати тренди нових технологій, швидкий обмін інформацією між підрозділами, новітні методи обробки та передачі даних в інформаційних системах. Із запровадженням ІКТ в парламенті мають посилитися такі ключові політичні цінності законодавчого органу, як вільний доступ до інформації, відкритість та прозорість роботи. Запровадження інформаційних систем електронної участі сприятиме підвищенню ефективності роботи законодавчого органу, а інструменти електронної демократії та інформаційно-комунікаційні технології дозволяють громадянам бути більш залученими до державного управління через можливість участі у процесі ухвалення законодавчих рішень. У результаті інструменти електронного парламенту забезпечують ефективне виконання парламентських функцій, підвищують якість парламентаризму і законодавчого процесу. Переймаючи європейський досвід електронної демократії, можна зміцнити інституційну спроможність українського парламенту, поглибити взаємодію з громадянським суспільством, запровадити якісний експертно-аналітичний супровід законодавчих ініціатив та подальшу їх координацію. Розглянуто основні функції парламенту із застосуванням ІКТ, інструменти електронного парламенту та електронні механізми взаємодії із зовнішнім середовищем – ЗМІ, експертами та громадянським суспільством.

Ключові слова: електронний парламент, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), інформаційна система, громадянське суспільство.

Константиновская Анастасия Константиновна

аспірантка кафедри політології
Національний університет
«Києво-Могилянська академія»,
ул. Григорія Сковороди, 2, Київ, 04655
konstantinovskaya1@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6463-123X>

ЭЛЕКТРОННЫЙ ПАРЛАМЕНТ: ФУНКЦИИ И МЕХАНИЗМЫ СОЗДАНИЯ

На сегодня в Украине является актуальным вопрос применения инструментов электронного парламента и информационно-аналитической поддержки законодательной ветви власти для обеспечения эффективной законотворческой деятельности. В западном демократическом мире парламенты активно используют ИКТ (информационно-коммуникационные технологии) для оптимизации процессов, большей доступности, прозрачности, расширенных возможностей отчетности. Именно парламент, как главный законодательный орган, должен демонстрировать тренды новых технологий, быстрый обмен информацией между подразделениями, новейшие методы обработки и передачи данных в информационных системах. С введением ИКТ в парламенте должны усилиться такие ключевые политические ценности законодательного органа, как свободный доступ к информации, открытость и прозрачность работы. Внедрение информационных систем электронного участия способствует повышению эффективности работы законодательного органа, а инструменты электронной демократии и информационно-коммуникационные технологии позволяют гражданам быть более вовлеченными в государственное управление через возможность участия в процессе принятия законодательных решений. В результате инструменты электронного парламента обеспечивают эффективное выполнение парламентских функций, повышают качество парламентаризма и всего законодательного процесса. Переимая европейский опыт электронной демократии, можно укрепить институциональную способность украинского парламента, углубить взаимодействие с гражданским обществом, ввести качественный экспертно-аналитическое сопровождение законодательных инициатив и дальнейшую их координацию. Рассмотрены основные функции парламента с применением ИКТ, инструменты электронного парламента и электронные механизмы взаимодействия с внешней средой - СМИ, экспертами и гражданским обществом.

Ключевые слова: *электронный парламент, информационное общество, информационно-коммуникационные технологии (ИКТ), информационная система, гражданское общество.*

Anastasia Konstantynivska

PhD student, Department of Political Science
National University of Kyiv-Mohyla Academy,
2 H. Skovorody street, Kyiv, 04655
konstantinovskaya1@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6463-123X>

ELECTRONIC PARLIAMENT: THE FUNCTIONS AND CREATION MECHANISMS

Today, the issue of setting up an electronic parliament in Ukraine and its information and analytical support to ensure effective lawmaking activity is very relevant. In the western democratic world, parliaments widely use ICT (information and communication technologies) to optimize processes, increase accessibility, transparency, and enhanced reporting capabilities. Parliament is the main legislature institution, which demonstrates trends of new technologies, rapid exchange of information between divisions, the latest methods of processing and transmitting data in information systems. With the introduction of ICT in the parliament, key political values of the legislature should be strengthened, such as free access to information, openness, and transparency. E-democracy tools in the e-Parliament provide effective parliamentary functions, increase the quality of parliamentarism and the legislative process. New information systems make the legislature more efficient, and the tools of e-democracy and information and communication technologies enable citizens to be more involved in public affairs, through the possibility of indirect involvement in legislative initiatives. Adapting European experience can strengthen the institutional capacity of the Ukrainian parliament, deepen communication with civil society, introduce quality expert support and coordinate the adoption of new bills. This article examines the main functions of parliament with the use of ICT, tools of the electronic parliament and mechanisms for interaction with the external environment - media, experts and civil society. The main purpose of this study is to analyze world tendencies of the development e-Parliament and the possibility of introducing new electronic tools in the Verkhovna Rada of Ukraine.

Keywords: *electronic parliament, information society, information and communication technologies (ICT), information system, civil society.*

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій впливає на функціонування парламентів світу, їхню ефективність, прозорість та відкритість. Світовою тенденцією є запровадження ІКТ в структуру парламенту для підвищення довіри громадян, відкритого доступу громадян до інформаційних даних, їх залучення до процесу прийняття рішень, посилення контролю за державною владою з боку громадянського суспільства. Нові інформаційні технології дозволяють максимально скоротити законотворчий цикл, у тому числі внаслідок покращення інформаційно-аналітичного забезпечення парламентарів та оптимізації процесів, при цьому покращуючи якість та легітимність ухвалених законів.

Питаннями регулювання та запровадження інструментів електронного парламенту займалися: А.Макінтош, Р. Гібсон, Р. Міссінгам, Р.Лінднер, Р. Йогансен, С.Колеман; у вітчизняній політичній думці дослідження електронного парламенту здійснювали С.Чукот, І.Баклан, Ю.Селін, І.Корж. Останнє дослідження Міжпарламентського Союзу (Inter-Parliamentary Union 2016) про розвиток інституту електронного парламенту в світі показало, що зі стрімким розвитком глобального інформаційного суспільства відбувається зростання застосування інформаційно-комунікаційних технологій в органах законодавчої влади, а новий тип цифрового суспільства висуває вже зовсім інші вимоги до парламенту як головного законодавчого органу (Inter-Parliamentary Union 2016). Розглянемо детальніше

основні напрямки та точки розвитку інструментів електронного парламенту, які можна застосувати в його роботі для покращення механізмів управління та вдосконалення організації законотворчого процесу.

Метою статті є аналіз світових тенденцій розвитку електронного парламенту та можливості запровадження нових електронних інструментів у Верховній Раді України.

Сучасні тенденції розвитку суспільства вимагають суттєвого підвищення ефективності роботи парламенту, особливо в частині інформаційно-аналітичного супроводу законотворчої роботи. Нові вимоги до ефективності парламенту полягають у збільшенні ресурсного забезпечення законодавчого органу; удосконаленні цифрової інфраструктури; пропозиції державних послуг нового типу; запровадженні сучасних механізмів документообігу, в тому числі матеріалів експертного супроводу законопроектів; розвитку веб-сторінок парламентів; створенні нових баз даних; поглибленні діалогу між представниками парламенту та громадянами через електронні канали комунікації; нових методах захисту та збереженні інформації; уведенні сучасних систем пошуку та моніторингу; організації нових систем адміністративної діяльності (Thiel 2016).

Однак електронний парламент це не лише запровадження електронних інструментів та цифрових систем, як, наприклад, систем електронного документообігу та обліку інформації, подачі електронних петицій, запуску електронних платформ спілкування з громадянами та експертним середовищем, застосування новітніх інформаційних систем для архівування нормативно-правових актів та законопроектів, а й комплексне функціонування цих систем та інструментів, їх взаємодоповнювальне використання для найбільш ефективного досягнення таких цінностей парламентаризму, як представництво, прозорість, доступність, відповідальність та ефективність (Баклан, Селін 2013). Нові інструменти електронного парламенту дозволяють не тільки забезпечити депутатів необхідною інформацією під час роботи над законопроектами, а головне, надати широкі можливості громадянам у доступі до інформації щодо діяльності законодавчого органу і створення опції залучення громадян до роботи над законопроектами на стадії їх підготовки.

Досягнути описаних вище цілей можна звернувшись до міжнародного досвіду забезпечення організаційної та інформацій-

но-аналітичної діяльності парламенту та нових типів комунікацій парламентарів з громадянами через застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Для міжнародного аналізу ступеня використання інформаційно-комунікаційних технологій у парламенті використовують такі показники: розгалуженість мережі каналів зв'язку між громадянами та парламентом, інформаційне наповнення офіційних сторінок, цифрова інфраструктура, широкий перелік інформаційно-дослідницьких послуг, які надають дослідницькі центри парламенту та бібліотеки; використання новітніх електронних інструментів такі як електронні звернення та петиції; наявність у парламенті електронних платформ спілкування громадян із парламентарями, наприклад, електронних консультацій та електронних форумів (Johansen 2006).

Експертами визначено, що інструменти електронного парламенту дозволяють покращити комунікацією між законодавчим органом та громадянським суспільством; у свою чергу така постійна взаємодія сприяє більшому розумінню у громадян необхідності ухвалених законів, які, з часом, розвинувши свої компетенції, також зможуть долучитися до розробки нових законів, представляючи власні ідеї та ініціативи (Missingham 2011). Важливо, що механізми комунікації електронного парламенту дозволяють прозоро та відкрито взаємодіяти членам парламенту із засобами масової інформації, залучати до своєї роботи не тільки експертів, а й компетентних громадян. За допомогою нових каналів комунікації депутати посилюють свою підзвітність перед виборцями, регулярно звітуючи про здійснення законотворчих та контрольних функцій (Корж 2016).

Згідно з дослідженням Міжпарламентського Союзу (Inter-Parliamentary Union 2016), використання інформаційно-комунікаційних технологій в органах законодавчої влади набуло широкого поширення через те, що допомагає вирішувати головні виклики для парламентів, якими на сьогодні є: 1) робота з великими обсягами інформації, що постійно зростають; 2) висхідна підзвітність та відповідальність парламентів перед громадянами; 3) поява нових каналів комунікацій (соціальні мережі, персональні блоги політиків, консультативні платформи), через які громадяни отримують нові можливості впливати на своїх представників; 4) постійно наростаюча потреба у ширшому представництві інтересів громадян через плюраліза-

цію інформаційного середовища; 4) необхідність забезпечення рівних можливостей для доступу до інформації та відкритих даних представників ЗМІ, експертів та звичайних громадян (Inter-Parliamentary Union 2016).

У переважній більшості європейських країн, усі законопроекти та супровідні документи, які представлені на порядку денному, є відкритими для проведення дискусій з експертним середовищем та громадянами через електронні сторінки парламентів. Тому одним із найважливіших кроків використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі парламенту є розвиток офіційних інтернет-порталів, які дозволяють створити майданчик для спілкування парламентарів з виборцями (ведення блогів та персональних сторінок), обговорення законопроектів, пропозицій та поправок (Gibson, Cantijoch 2013). На веб-сайтах європейських парламентів зазвичай представлена інформація про розклад роботи, актуальний порядок денний, розробку поточних законопроектів та їх статус, експертні висновки, звіти комітетів; запропоновані можливості для прямої комунікації з депутатами, а саме через подання електронних петицій та проведення електронних консультацій і обговорень.

Сьогодні, офіційні Інтернет-сторінки парламентів стають основним прямим каналом комунікації виборців з парламентарями (Missingham 2011). Нові потужності операційних систем дозволяють розміщувати велику кількість відеоматеріалів з пленарних засідань, засідань комітетів, брифінгів і прес-конференцій. Збільшення відкритості парламенту дозволяє громадянам краще зрозуміти, як функціонує головний законодавчий орган, тим самим підвищувати довіру громадянського суспільства до влади в цілому. Нові електронні інструменти, дозволяють суттєво покращити можливості інформувати громадян про ухвалені нормативно-правові акти та запроваджені політичні реформи через їхню зручність та доступність для широкого кола громадян (Johansen 2006).

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології дозволяють оперативно публікувати більше нормативних документів онлайн, швидше обробляти запити депутатів та готувати на них відповіді. Інформаційно-комунікаційні сервіси розширюють можливості роботи з відкритими даними, однак у цьому контексті важливим аспектом

є навчання персоналу для роботи з новими сервісами та підготовка зрозумілих інструкцій для забезпечення доступу звичайних громадян. Окрім цього, новітні інформаційні системи дозволяють не тільки спростити формальні процедури, а й запропонувати нові інструменти для надійного архівування даних, чим покращують загальний організаційний процес, оскільки спрощують процедуру пошуку необхідних документів та експертних висновків.

Звертаючись до Стратегії електронного парламентаризму на 2018-2020 роки від 5 липня 2018 року, у Верховній Раді України вже здійснили такий ряд нововведень електронного парламентаризму, як електронна Погоджувальна рада, автоматизована система документообігу, запуск електронної платформи громадського обговорення законопроектів, можливості подання електронних петицій та ін. (Стратегія 2018).

Аналізуючи наповнення офіційної веб-сторінки Верховної Ради України, ми бачимо, що її структура відповідає міжнародним нормам та практикам. Так, на Інтернет-порталі українського парламенту можна ознайомитись з повною базою українського законодавства з усіма проміжними документами розгляду; порівняльними таблицями та експертними висновками; базою ратифікованих міжнародних договорів; базою даних законопроектів та їх статусом; повним переліком поправок до законопроектів; календарем пленарних засідань і порядком денним засідань; статистичними даними відвідуваності та результатами голосувань; стенограмами пленарних засідань; календарем засідань комітетів та їх протоколами; електронними профайлами народних депутатів з контактною інформацією; відомостями про депутатські фракції та групи; інформацією про структуру Апарату Верховної Ради України, його повноваженнями та контактною інформацією (Чукот 2016).

Однак, не дивлячись на загальне позитивне враження розвитку електронного парламенту в Україні, можна виділити ряд аспектів в частині електронного урядування Верховної Ради України, які потребують осучаснення та доповнення. В першу чергу необхідно запровадити нові канали комунікації депутатів з громадянами, а саме зробити персональні сторінки народних обранців інтерактивними, таким чином створити електронний кабінет депутата. Завдяки такому інструменту, громадяни

зможуть надсилати звернення до членів парламенту в електронній формі та отримувати на них офіційні відповіді; усі запитання та відповіді зможуть бути публічно розміщені на офіційній сторінці депутата. Через такі електронні платформи комунікацій, як електронні консультації та опитування, можна залучати громадян та громадські організації до обговорення законопроектів, тим самим підвищуючи їхню подальшу легітимізацію. Також необхідно створити можливості перегляду в реальному часі, через мережу Інтернет, не тільки пленарних засідань, а й засідань комітетів, створити відповідні електронні архіви з простим алгоритмом пошуку необхідних подій.

Для ефективного запровадження інформаційно-комунікаційних технологій до організаційних процесів і процедур діяльності Верховної Ради та її Апарату необхідно переймати міжнародний досвід застосування електронних інструментів управління законодавчим процесом: важливо створювати спеціалізовані системи обробки інформації для надання кваліфікованого інформаційно-аналітичного забезпечення депутатів; за допомогою широкого використання ІКТ покращити взаємодію парламенту з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування; користуючись новими операційними системами, збільшити доступ громадських організацій та ЗМІ до мережі відкритих даних. Для нівелювання фактів «кнопкодавства» слід удосконалити систему електронного голосування до рівня «РАДА-4», що унеможливує фальсифікацію голосів та гарантує точний підрахунок результатів, забезпечуючи швидкість процедури та можливості збереження даних. Також для розвитку інституту електронного парламенту в Україні необхідно розробити нові програми експертного супроводу із залученням міжнародних спеціалістів з профільних питань для покращення якості ініційованих законопроектів.

Підсумовуючи, можемо сказати, що інформаційно-комунікаційні технології є одним із найважливіших інструментів, котрий парламент може використовувати, для досягнення нових цілей розвитку, які неминуче виникають у глобальному світі. Запровадження в Україні державних програм використання інформаційно-комунікаційних технологій у парламенті зможе покращити електронну взаємодію законодавчого інституту з органами виконавчої та місцевої влади, що в свою

чергу значно сприятиме законотворчому процесу, та підвищить ефективність державного управління в цілому. Розвиток електронного парламентаризму дозволить максимально автоматизувати законодавчий процес, тим самим підвищить ефективність роботи парламенту, поглибить взаємодію Верховної Ради України з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Електронний парламент за допомогою електронних платформ комунікації дозволить підвищити довіру громадян до своїх представників через залучення виборців до формування порядку денного та прийняття політичних рішень. Використовуючи інформаційно-комунікаційні технології, Верховна Рада України зможе оперативніше реагувати на проблеми українського суспільства.

Досвід осучаснення західноєвропейських парламентів через запровадження нових електронних інструментів є корисним для розвитку вітчизняного парламентаризму. Для збереження ролі провідного демократичного органу українському парламенту необхідно підлаштовуватись під вимоги інформаційного суспільства. Нові інформаційні системи роблять законодавчий орган більш ефективним, а інструменти електронної демократії та інформаційно-комунікаційні технології дозволяють громадянам бути більш залученими до державних справ через можливість опосередкованого залучення до законодавчої ініціативи. Інструменти електронного парламенту забезпечують ефективне виконання парламентських функцій, підвищують якість парламентаризму і законодавчого процесу. Адаптуючи європейський досвід, можна зміцнити інституційну спроможність українського парламенту, поглибити комунікацію з громадянським суспільством, запровадити якісний експертний супровід та координацію ухвалення нових законопроектів. Електронний парламент є необхідною складовою електронної демократії та створення демократичного інформаційного суспільства завдяки використанню сучасних інформаційних технологій та інструментів, що підвищують прозорість та політичну відповідальність головного законодавчого органу.

ЛІТЕРАТУРА

Inter-Parliamentary Union. World e-Parliament Report 2016. URL: [45](https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2016-07/world-</i></p></div><div data-bbox=)

e-parliament-report-2016 (дата звернення: 25.10.2018).

Thiel, S. K. 2016. "A Review of introducing Game Elements to e-Participation", In *E-Democracy and Open Government (CeDEM)*, Conference for: 3-9.

Баклан, І. В., Селін, Ю. М. 2013. "Електронний парламент: методологія прийняття рішень у процесі нормотворення", *Юридична наука* 1: 13-20.

Johansen, R. C. 2006. "The E-Parliament: Global governance to serve the human interest", *Widener L. Rev.* 13: 319.

Missingham, R. 2011. "E-parliament: Opening the door", *Government Information Quarterly* 28(3): 426-434.

Корж, І. Ф. 2016. "Принципи прозорості і відкритості електронного парламенту в умовах децентралізації державної влади України",

Інформація і право 2: 17.

Gibson, R., & Cantijoch, M. 2013. "Conceptualizing and measuring participation in the age of the internet: Is online political engagement really different to offline?", *The Journal of Politics* 75(3): 701-716.

Стратегія електронного парламентаризму на 2018-2020 роки. URL: <http://document.ua/prozatverdzhennja-strategiyi-elektronno-go-parlamentarizmu-n-doc350298.html> (дата звернення: 25.10.2018).

Чукот, С. 2016. "Впровадження електронного парламенту в Україні в контексті сучасних світових тенденцій", *Держава та регіони. Серія Державне управління*, 1 (53): 133-137.

УДК 321.352/354

Божко Павло Андрійович

аспірант кафедри політології

Харківський національний

університет імені В.Н. Каразіна,

майдан Свободи, 4, Харків, 61022,

bozhko.pavel.95@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0216-1783>

СТРАТЕГІЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПОЛІТИКО-АДМІНІСТРАТИВНИХ ІНСТИТУТІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Стратегія модернізації є результатом досить складного процесу взаємодії цілей і інтересів правлячої політичної еліти, її можливостей і обмежень при створенні нових політико-адміністративних інститутів, здатних бути провідниками прямих і зворотних сигналів взаємодії суспільства і влади. Для успішного втілення розробленої стратегії модернізації необхідно використовувати політико-адміністративний механізм, що включає екзогенні та ендогенні елементи. Завданням політичного управління є визначення пріоритетів і стратегій суспільного розвитку держави, а також опрацювання і переведення суспільних цінностей і сподівань у чіткий план дій.

Модернізація – це перш за все досягнення конкурентоспроможності інститутів шляхом їхніх змін. Для таких змін на першому етапі необхідно віднести основні норми і правила, формування яких означає розвиток політичного середовища. Саме тому модернізацію необхідно розглядати і з інструментальної точки зору: як умову реалізації стратегічних задумів політичної влади. У цьому сенсі модернізація системи державного управління являє собою політичний проект. Такий підхід дозволяє побачити адміністративні перетворення в рамках політичного контексту, тобто розглянути їх як процес, що відбувається під впливом і під час зіткнення інтересів і взаємодії різних груп і індивідів.

Модернізація політико-адміністративного управління в напрямі створення ефективної держави безпосередньо пов'язана з вдосконаленням політичної системи, ефективною реалізацією адміністративних реформ, раціоналізацією політико- адміністративної